

МІСЦЕ ЦЕНТРАЛЬНО-СХІДНОЇ ЄВРОПИ У НОВИХ ГЕОПОЛІТИЧНИХ РЕАЛІЯХ, ЩО ФОРМУЮТЬСЯ

У роботі досліджені особливості політико-географічного положення Центрально-Східної Європи, які тривалий час визначалися його межовим характером розташування на перехресті впливу різних цивілізацій. Проаналізовані причини, чому це цивілізаційне прикордоння, виступаючи в якості об'єкта міжнародної політики, де точились найзапекліші війни за його володіння, тривалий час не набувало самодостатньої суб'єктності. Розкрито, як сучасні масові міграції у поєднанні з депопуляцією народів Європи в найближчій перспективі спроможні радикально змінити геополітичну реальність на півночі Євразії і місце у ній цього регіону.

Ключові слова: геополітичний простір, концептуальна влада, світоглядна криза, циклізм, цивілізаційний код, точка біфуркації.

Постановка проблеми. Усталений підхід в геополітиці полягає у сприйнятті географії глобальних політичних сил, як чогось статичного. Зокрема, це стосується існування-протистояння таких двох глобальних геополітичних зон, як таласократичної (грошоцентричної) і телурократичної (владократичної). Важлива роль у цьому підході відводиться зоні геополітичного розлому, яка в основному співпадає з країнами Центрально-Східної Європи, де розгортаються найгостріші конфлікти, зіткнення інтересів світових осередків сили між великими геополітичними частинами світу. Згідно такого розуміння контроль над цим регіоном визначає, хто домінуватиме на глобальному рівні. Балто-Чорноморсько-Адріатичний регіон протягом тривалого часу виступав в якості своєрідної «золотої акції», залишаючись тим географічним простором, за який точилась багатостолітня боротьба між глобальними центрами сили. Проте останні тенденції у внутрішньому розвитку двох потужних геополітичних просторів уже в найближчі десятиліття спроможні радикально переформатувати звичну систему координат у політичній географії світу. Демографічні тенденції і потужні міграційні процеси, які розгортаються у наш час, очевидно, у найближчій історичній перспективі змінять звичні геополітичні координати, що може призвести до появи якісно нових центрів сили, побудованих на якісно нових засадах, і відповідно, до появи нових геополітичних розломів та конфліктних зон.

Аналіз останніх досліджень. Вивченням змін на геополітичній карті світу під впливом нових міжнародних обставин, що формуються на сучасному етапі, в останній час займалися Збігнев Бжезінський, Самюель Хантінгтон, Жак Атталі, Олександр Дугін, Олег Шаблій, Сергій Ярьоменко, Роман Ключко, проте поки що у більшості домінує підхід, згідно з яким у найближчий час збережуться традиційні геополітичні центри сили, їх стратегії і сформовані ними тенденції.

Мета статті. Виявити, як об'єктивні процеси, невідкладні суб'єктивним бажанням тих, хто визначає геополітичні стратегії, спроможні вплинути на геополітичну реальність у найближчій перспективі у трикутнику Західна (стара) Європа, Центрально-Східна (постсоціалістична) Європа і Російська Федерація (євразійський простір).

Виклад основного матеріалу. На відміну від звичного для сучасників розподілу влади на три гілки (законодавчу, виконавчу, судову), в античну епоху, задовго до нашої ери, виділялися ще дві – ідеологічну та концептуальну, кожна з яких відіграє не менш важливу роль, ніж перші три [14, с. 69].

Зокрема, відповідно до тверджень американця Самюеля Хантінгтона, протягом останніх сторіч, суспільно-політичні конфлікти мали властивість постійно змінюватись, щоразу набуваючи нових форм: до XIX ст. переважали міжособистісні конфлікти між монархами; після буржуазних перетворень – запанували конфлікти між націями-державами; у XX ст. домінуючими стали конфлікти між ідеологіями (комунізмом, нацизмом і лібералізмом) [13, с. 64–69]. Після перемоги західного лібералізму над своїми конкурентами, судячи з останніх подій, конфлікти переходять на якісно новий рівень – релігійний, він же рівень концептуальної влади. Ініціатором виведення парадигми панівного конфлікту на якісно новий рівень став ісламський світ, в силу, очевидно, найбільшої невдоволеності існуючим світовим порядком.

Поки що міжцивілізаційний конфлікт, що набирає сили, носить асиметричний характер: з боку Заходу – секуляризована ідеологія лібералізму, а зі сторони мусульманського світу – ісламська версія духовності; Захід здійснює експансію матеріальну – своїх товарів і послуг, а іслам – своїх мігрантів (робочої сили); Захід, час від часу, здійснює військові інтервенції на ісламському Сході, а магометани – відповідають диверсіями своїх шахідів-смертників;

Захід прагне зберегти своє, важко виборене домінування, а керовані вченням Корану, прагнуть будь-що змінити існуючий стан і переформатувати його на свою користь. Світ вже остаточно вступив у час змін, який, беззаперечно, завершиться зміною геополітичної карти світу під впливом нового великого переселення народів, надто різних демографічних процесів у різних етно-релігійних групах і поверненні релігійного фактору на провідні позиції у міжнародній політиці.

По-своєму на гегемонію Заходу реагують такі впливові країни, як Російська Федерація та Китай. Правлячий клас РФ, усвідомлюючи свою країну спадкоємницею СРСР, з одного боку, прагне стати частиною західної еліти, котра бере участь у прийнятті доленосних для людства рішень, проте, з іншого, володіє лише силовими ресурсами, успадкованими з тоталітарного минулого і природно, що лише у сфері військово-політичній ще спроможна проявити свою дієвість і лише на теренах, які повністю сама може контролювати. За умов вільної конкуренції РФ виявляє свою неефективність і неухильно втрачає свої позиції не лише у змаганні з високорозвинутими країнами Заходу, але й з менш потужними геополітичними конкурентами КНР та Туреччиною. А депопуляція самих росіян ставить перед Росією жорсткий вибір: або імперія з іншою етно-релігійною основою, або ж розпад та орієнтація на побудову суто російської національної держави на меншій території. Китай, у свою чергу, обрав стратегію старанного учня Заходу у сфері економічної модернізації своєї країни, але одночасно не допускає лібералізації власного політичного життя, орієнтуючись на традиційну для цієї країни авторитарну централізовану вертикаль влади [2, с. 158-173]. Очевидно, що ресурс розвитку і навіть зовнішньої експансії в КНР у заданій парадигмі розвитку ще далеко не вичерпаний [13, с. 365-383]. Якщо існуючі тенденції будуть збережені, то до середини XXI ст. Західна Європа і Російська Федерація радикально змінять свій цивілізаційний код. Швидко зростаюча частка мусульманського населення (під впливом високої народжуваності і міграції) у цих частинах світу призведе до переформатування геополітичної карти світу вже у найближчі десятиліття. Ні ЄС, ні РФ, очевидно, вже не будуть такими, якими вони були донедавна. Асиміляційні процеси в цих регіонах протікають значно повільніше, ніж приріст релігійно, культурно і ментально відмінного населення.

Екстраполяція у майбутнє існуючих тенденцій дозволяє зробити висновок, що в осяж-

ній перспективі, як демократична, ліберальна, грошо-центрична Західна Європа так і авторитарна, волюнтаристична, владоцентрична РФ стануть переважно мусульманськими (російський Сибір, швидше всього, з китайською більшістю), або ж вони приречені на внутрішні конфлікти і розпад за релігійною ознакою. При цьому, по сусідству з Україною може виявитись найменш мусульманізований простір: на заході – колишні постсоціалістичні країни, а на сході – північно-західні регіони РФ. Україна за таких обставин з цивілізаційної околиці, ймовірно, може перетворитись у центр усіченої християнської Європи. Майбутня перспектива повинна визначати алгоритм дій сьогодні. Не знімаючи з порядку денного необхідність проведення вкрай потрібних економічних і політичних реформ у країні, котрі б могли забезпечити ефективне функціонування системи управління та закласти основи для довготривалого сталого розвитку, слід одночасно підготуватись до масштабних геополітичних змін на півночі Євразії.

Погоджуючись на роль об'єкта міжнародної політики, який лише пристосовується до зовнішніх обставин і з запізненням рефлексивно реагує на кимось породжені процеси, Україна приречена на втрату своєї ідентичності вже у найближчий історичний час разом з іншими країнами Європи. Нова ідентичність буде визначатись новою релігійною більшістю. Тією більшістю, яка визначає політичний порядок денний на Близькому Сході, де чергуються періоди авторитарно-тоталітарні та охлократичні хвилі масового насильства. Фарватер подібного алгоритму розвитку у мусульманському світі вирішальним чином визначається прямим чи опосередкованим впливом ісламської правової системи шариату, гуманізм і справедливість якого для типового європейця більш ніж сумнівні (а для українців ще й жива пам'ять про життя в тоталітарному СРСР). Доцільно також звернути увагу, що ісламська геополітична мета полягає у побудові глобального халіфату [12, с. 360-363]. Халіфат, у свою чергу, це теократична ісламська світова держава, в якій править халіф, що зосереджує в своїх руках, як світську, так і релігійну владу [6, с. 39].

Те, що Захід пропагує толерантність і лібералізм зовсім не означає, що ісламський світ, прийшовши в Європу, буде керуватись у своїй практиці цими нормами життя. Факти свідчать, що соціум, який не володіє ні потужною державою зі сформованою потужною армією, ні високоефективною економікою, ні передовими технологіями і т.д., а має на

озброєнні лише концептуальну доктрину (в даному випадку ісламське вчення), спроможний досягати грандіозних геополітичних успіхів.

Демографічна і соціальна динаміки свідчать, що історія ліберальної Європи підходить до свого завершення. Лібералізм, як ідеологія, фактично безвідповідальної свободи, у першу чергу, перед майбутнім, проголошений першими буржуазними революціями, виявився інструментом деморалізації європейських народів, підготувавши ґрунт їх власного «кінця історії», того, що О.Шпенглер пророче описав у своєму творі «Занепад Європи» [8, с. 96]. Свобода без відповідальності за наслідки своїх дій і прийнятих рішень, без чіткого і ясного концептуального розуміння стратегії руху у майбутнє та фундаментальної мети, веде до профанації суверенності і врешті решт до загибелі окремих людей, країн і цивілізацій. При всіх відмінностях пройденого історичного шляху Західною та Східною Європами їх на сьогодні об'єднує духовна криза, концептуальна дезорієнтованість у тому, що відбувається, і пануючий матеріалізм [3, с.61-68]. Саме останній став головним фактором, що спричинив депопуляцію європейських народів, оскільки орієнтуючись на матеріальний критерій, як на провідний у своєму житті, люди прагнуть народжувати все менше нащадків, щоб більша спадщина могла припасти в розрахунку на одну дитину. Породжена цим депопуляція і породила повільне вмирання європейських народів.

Виклики перед сучасним поколінням стоять дуже великі і відкладати з адекватною відповіддю на них не дозволяє надто швидкий розвиток процесів, що розгортаються вже дуже близько України, і які спроможні втягнути країну у коловорот тектонічних геополітичних зрушень дуже скоро і вже незалежно від бажання українців.

Жак Атталі спрогнозував, що до середини ХХІ ст. увесь світ буде поділений на дві зони: 1) високотехнологічну, де пануватиме надвисокий контроль за кожною людиною; 2) простір хаосу і насильства [1, с. 207-244]. Прогноз достатньо обґрунтований і ймовірність розвитку подій саме за цим сценарієм дуже висока. Україна, за таких обставин, має значно більше шансів потрапити у другу зону.

Українське суспільство в останні десятиліття засвоїло низку хибних антитез: соціалізм-капіталізм, тоталітаризм-лібералізм, матеріалізм-екстасенсорика (фактично окультизм, а на сьогодні все рельєфніше постає перспектива переорієнтації на ісламську версію духовності). У той же час, далеко не завжди те, що

формально постає, як протилежне, є тією альтернативою, котра спроможна вирішити проблеми, які накопичились у суспільстві, вже не кажучи про те, що новий хибний вибір може породити нові загрози. Бездумний перехід до капіталізму, який зорієнтовує на безперервне збільшення власного капіталу, призвів до підміни реальної економіки, що націлена на розбудову і розвиток господарства, котре виробляє суспільно-корисні блага на хрематистику – вправління у майстерності збагачення. Пріоритет збагачення над творенням утвердив безпринципність у гонитві за багатством одних і зубожінням інших, котрі складають абсолютну більшість [5, с. 885-901]. Лібералізація, позбавлена відповідальності, породила руйнівну всездозволеність, починаючи від корупції чиновників до сепаратизму рядових громадян у деяких регіонах країни. Рефлексивне шарахання від примітивізуючого реальність вульгарного матеріалізму, відкрило можливості для полювання за людськими душами небезпечних для психічного і духовного здоров'я людей, тоталітарних сект та різного роду деструктивних релігійних течій.

Стан, в якому опинилось українське суспільство, можна охарактеризувати, як кризовий, або ж стан хаосу, який є наслідком розпаду старої системи, що прогнала конкурентну боротьбу, і одночасно моментом вибору майбутнього напрямку розвитку, який в синергетиці одержав назву точка біфуркації [8, с. 99-107]. Вибір, у свою чергу, може бути, або ж несвідомий, тобто такий, який насправді хтось зробить за українців, або ж свідомий. Несвідомий, це завжди вибір в користь однієї з форм залежностей. Свідомий – це вибір певного розуміння реальності і свого місця в ній, це вибір чітко сформованої моделі світу і системи координат, в яких доведеться діяти, це вибір концептуальної доктрини довготривалого розвитку, реалізації якої будуть підпорядковані плани і дії політичних сил і лідерів, які у майбутньому приходитимуть до влади, це визначення стратегічної мети, для досягнення якої будуть спрямовувати свої зусилля сучасне і прийдешні покоління.

Матеріалістично-атеїстична марксистська ідеологія, з її розумінням світу, неухильно втрачає свої, колись панівні позиції у суспільстві. На сьогодні її прихильниками залишаються переважно люди старшого покоління, а в регіональному розрізі – жителі сходу країни (ще більше її носіїв в РФ). Інша впливова модель, котра завоювала уми переважно української молоді, сформована ліберально-протестантськими цінностями. Привабливим

таке світорозуміння для багатьох стало в силу того, що сприймається, як таке, що формує більш гуманну та ефективну систему, порівняно з радянським культом великої і могутньої держави, в якій окрема людина лише легкозамінна деталь. У той же час, у другій світоглядній системі за культом прав людини можна виявити прихований культ природних пристрастей людей з орієнтацією на гедонізм, нарцисизм, байдужість до суспільних потреб. Нова світоглядна реальність поставила перед суспільством нові гострі питання: право на аборт – це природне право жінки, чи узаконене вбивство; право на гей-паради – це свобода самовираження, чи узаконене розбещення неповнолітніх; право на свободу слова – це право на донесення альтернативної точки зору, чи право на маніпулювання масовою свідомістю і т. д.? Очевидно, що сучасний лібералізм, породжений буржуазією, за кілька століть зумів сформулювати потужну аргументаційну базу у протистоянні спочатку абсолютизму, що у свій час панував у Європі, а у ХХ ст. нацистській і комуністичним ідеологіям, проте на сьогодні він не здатний розв'язати ті проблеми, з якими зіткнулось західне суспільство, принципи якого український соціум прагне засвоїти. Захід не лише не зумів поширити ліберальні цінності в Китаї та ісламському світі, але й вже сам став об'єктом мусульманської експансії.

Мусульманське населення і перебравшись в Європу, продовжує віддавати перевагу власним традиційним цінностям, в основі яких родинна солідарність і багатодітність, орієнтація на побудову у перспективі глобальної ісламської імперії халіфату, а також на віру в досягнення ісламського раю, в разі мученицької смерті у процесі утвердження ідей Корану [13, с. 412-420]. Такі зрозумілі кожному мусульманину життєві пріоритети роблять магометанський світ дуже ефективним у процесі поглинання інших культур. Сучасна європейська цивілізація, поки там ще зберігались християнські сімейні традиції, а ісламський світ територіально знаходився на відстані, ще зберігала свою перевагу. Однак, за умов остаточного утвердження у всіх сферах життя на Заході ідеалів лібералізму з його тотальною атомізацією суспільства, нівелюванням інституту сім'ї, зацикленістю на сьогоднішній (культура постмодерну), з одного боку, і проникненням на континент багатодітних мігрантів, об'єднаних єдиною метою, з іншого, очевидно, призведе до поглинання ісламом чергової вмираючої цивілізації вже в найближчі десятиліття.

Згідно з аргументами Пітирима Сорокіна, суспільство розвивається циклічно у три етапи (релігійний, гуманістичний, матеріалістичний) [9, с. 463-480]. Оскільки дві матеріалістичні культури (лібералізм і комунізм) в Європі фактично вичерпали свій ресурс і неспроможні запропонувати ефективне вирішення наростаючих суперечностей, то напрошується висновок, що наступна епоха на континенті ймовірно стане релігійною. Перед сучасними європейцями все гостріше поставатиме вибір: 1) ісламізація і входження у найближчий час до складу близькосхідної цивілізації, успадкувавши від неї всі її особливості, сформовані вченням Корану (цим шляхом, швидше всього, будуть рухатись значна частина Західної Європи і певні регіони РФ); 2) еміграція з Європи людей ліберальних переконань (очевидно, в країни Нового Світу); 3) поглинання матеріалістично зорієнтованим Китаєм, для якого в існуючій парадигмі розвитку є ще нереалізовані можливості (Сибір має найбільше шансів бути втягнутим в орбіту його впливу); 4) нова християнізація зі зростанням ролі церкви і релігії у житті суспільства (якщо брати до уваги панівні тенденції, що впливають на формування етно-релігійної структури населення різних регіонів континенту та ціннісні пріоритети людей, що там проживають, то передумови реалізувати такий вибір є у країнах Центральної і Східної Європи, і залишається шанс у тій частині Росії, яка могла б зробити вибір на користь російської національної держави).

Юрій Лотман, вивчаючи особливості розвитку культури, звернув увагу, що у світі завжди реалізуються всі можливі варіанти розвитку [7, с.568-580]. Це, у свою чергу, означає, що європейські народи, у більшості своїй, будуть реагувати на історичні виклики всіма цими основними способами.

Висновки. Світ вступає в період дуже швидких і радикальних змін, а тому той, хто раніше від інших буде до них готовий, зможе перехопити історичну ініціативу у сучасних головних геополітичних гравців і почати формувати свій порядок денний у міжнародній політиці. Зокрема, це стосується Центрально-Східної Європи, в якій залишаються можливості зберегти свою християнську ідентичність у перспективі. Очевидно, що успішність такого проекту залежатиме від спроможності трьох найбільших країн регіону (Польщі, України і деїмперіалізованої Росії) вибудувати паритетні стосунки між собою і узгоджувати спільну платформу для спільних дій, для досягнення корисного результату для всіх народів регіону

і християнської Європи взагалі. Якщо взяти до уваги виключно темпи приросту мусульманського населення в Західній Європі та РФ, то не

пізніше, як за два десятиліття такий геополітичний проект може стати затребуваний народами цієї частини світу.

Література:

1. *Аттали Ж.* Краткая история будущего / Жак Аттали – С.Петербург: Питер, 2014. – 288с.
2. *Бжезінський З.* Велика шахівниця / Збігнев Бжезінський – Львів – Івано-Франківськ: Лілея-НВ, 2000. – 236с.
3. *Грушко В.* Міста у культурно-семіотичному процесі формування геополітичних просторів та зон підвищеної напруги / Віктор Грушко // Наукові записки ТНПУ ім. В.Гнатюка, серія: географія №2 (випіск 37). – Тернопіль, 2014. – 212с.
4. *Каммінгс С.* Реконструкція стратегії / Стивен Каммінгс – Х.: Изд-во Гуманитарний Центр, 2010. – 560с.
5. *Катасонов В.Ю.* Капіталізм. Історія і ідеологія денежної цивілізації / В.Ю.Катасонов. – М.: Інститут русскої цивілізації, 2013. – 1072 с.
6. *Климович Л.И.* Книга о Коране, его происхождении и мифологии. – М.: Политиздат, 1986. – 270с.
7. *Лотман Ю.М.* Семиосфера / Ю.М.Лотман. – С.Петербург: «Искусство-СПб», 2004. – 704с.
8. *Свідзінський А.В.* Синергетична концепція культури / Анатолій Свідзінський. – Луцьк: ВАТ «Волинська обласна лікарня», 2009. – 696с.
9. *Сорокин П.А.* Человек. Цивилизация.Общество / Питирим Сорокин. – М.: Политиздат, 1992. – 543с.
10. *Стиглиц Дж. Ю.* Глобалізація: Тревожні тенденції. – М.: Мысль, 2003. – 300с.
11. Теорії личности в западно-європейській і американській психології / Редактор-составитель Райгородский Д.Я. – Самара: Издательский Дом «БАХРАХ», 1996. – 480с.
12. *Тихомиров Л.А.* Религиозно-философские основы истории / Л.А.Тихомиров. – М.: Айрис-пресс, Лагуна-Арт, 2004. – 688с.
13. *Хантингтон С.* Столкновение цивилизаций / Самюэль Хантингтон. – М.: ООО «Издательство АСТ», 2003. – 603с.
14. *Щокін Г.В.* Закони соціального розвитку і управління / Георгій Щокін. – К.: МАУП, 2006. – 192с.

References:

1. *Attaly Zh.* Kratkaiia ystoriya budushcheho / Zhak Attaly – S.Peterburh: Pyter, 2014. – 288s.
2. *Bzhezinskiy Z.* Velyka shakhivnytsia / Zbihniev Bzhezinskiy – Lviv – Ivano-Frankivsk: Lileia-NV, 2000. – 236s.
3. *Hrushko V.* Mista u kulturno-semiotychnomu protsesi formuvannia heopolitychnykh prostoriv ta zon pidvyshchenoi napruhy / Viktor Hrushko // Naukovi zapysky TNPU im. V.Hnatiuka, seriia: heohrafiia #2 (vypisk 37). – Ternopil, 2014. – 212s.
4. *Kammynh S.* Rekonstruktsiya stratehyy / Styven Kammynh – Kh.: Yzd-vo Humanytarnyi Tsentr, 2010. – 560s.
5. *Katasonov V.Yu.* Kapytalizm. Ystoriya y ydeolohyia denezhnoi tsyvylyzatsyy / V.Yu.Katasonov. – M.: Ynstytut russkoi tsyvylyzatsyy, 2013. – 1072 s.
6. *Klymovych L.Y.* Knyha o Korane, eho proyskhozhdenny y myfolohyy. – M.: Polytyzdat, 1986. – 270s.
7. *Lotman Yu.M.* Semyosfera / Yu.M.Lotman. – S.Peterburh: «Yskustvo-SPb», 2004. – 704s.
8. *Svidzinskiy A.V.* Synerhetychna kontseptsia kultury / Anatolii Svidzinskiy. – Lutsk: VAT «Volynska oblasna likarnia», 2009. – 696s.
9. *Sorokyn P.A.* Chelovek. Tsyvylyzatsiya.Obshchestvo / Pytyrym Sorokyn. – M.: Polytyzdat, 1992. – 543s.
10. *Styhlyts Dzh. Yu.* Hlobalyzatsyia: Trevozhnye tendentsyy. – M.: Mysl, 2003. – 300s.
11. Teoryy lychnosty v zapadno-evropeiskoi y amerykanskoj psykholohy / Redaktor-sostavytel Raihorodskiy D.Ya. – Samara: Yzdatelskyi Dom «BAKhRAKh», 1996. – 480s.
12. *Tykhomyrov L.A.* Relyhozno-fylosofskye osnovy ystoryy / L.A.Tykhomyrov. – M.: Airys-press, Lahuna-Art, 2004. – 688s.
13. *Khantynhton S.* Stolknovenye tsyvylyzatsyy / Samiuel Khantynhton. – M.: ООО «Yzdatelstvo AST», 2003. – 603s.
14. *Shchokin H.V.* Zakony sotsialnoho rozvytku i upravlinnia / Heorhii Shchokin. – K.: MAUP, 2006. – 192s.

Аннотация:

Виктор Грушко. МЕСТО ЦЕНТРАЛЬНО-ВОСТОЧНОЙ ЕВРОПЫ В НОВЫХ ФОРМУЮЩИХСЯ ГЕОПОЛИТИЧЕСКИХ РЕАЛИЯХ

Статья посвящена тому, как на протяжении жизни одного поколения очень быстро изменяется мир. Привычные идеалы и социальные ориентиры за исторически короткое время теряют свою актуальность, способность удовлетворять возрастающие потребности людей и как следствие постепенно становятся все менее привлекательными для людей. Раскрывается, как старые центры силы, которые выстраивали свое могущество на способности удовлетворять традиционные нужды и решать старые проблемы, переживают кризис доверия у миллионов людей. Некоторые, как коммунизм, лидером, которого выступал СССР, уже потерпел серьезное поражение, а его многолетний оппонент либерализм, во главе с США уже ощущает свою неспособность эффективно конкурировать с исламским миром в соревновании за овладение умами людей и народов и соответственно проигрывает политическое влияние на значительные географические регионы планеты. Дан анализ, как рушится привычная геополитическая дихотомия противостояния между таласократическим миром (денежной цивилизацией) и телурократическим (пространством доминирования силовой вертикали власти). Как доминирующие на протяжении длительного времени геополитические тренды изменяются, выводя на высший уровень, который определяет все другие сферы, религиозный фактор. Автором акцентируется внимание на том, что инициатором перехода от идеологического противостояния к религиозному, стал ислам, нарастающая сила которого стала следствием депопуляции постхристианского, материалистического-гедонистического мира севера Евразии. Акцентируется внимание на направлениях массовых миграций и особенностях протекания демографических процессов у разных народов, которые уже в ближайшие десятилетия радикально изменят геополитическое пространство вокруг Украины, и как эти процессы могут изменить Украину и ее место в глобальном раскладе мировых центров силы. Раскрывается, как на смену старому глобальному противостоянию приходит новое по оси Север-Юг, в котором территория

многовекового роздору между Западом и Востоком – Центрально-Восточная Европа, может оказаться более отдаленным от регионов, где будет нарастать ожидаемое противостояние разных культурных сообществ. Акцентируется внимание, что это открывает возможности перед данным регионом начать играть роль уже не цивилизационной границы, а центра уцелевшего христианского мира в Европе уже к середине XXI века.

Ключевые слова: геополитическое пространство, концептуальная власть, мировоззренческий кризис, циклизм, цивилизационный код, точка бифуркации.

Abstract:

Viktor Grushko. PLACE OF THE CENTRAL AND EASTERN EUROPE IN THE NEW GEOPOLITICAL REALITIES, WHICH ARE EMERGING.

The article discusses rapid change of the world with the passage of time. Familiar ideals and social guidelines lose their relevance during short period of time, the ability to meet the growing needs of the people and therefore become progressively less attractive for people. There are explaining, how old centers of power, which were built its power on the ability to solve old problems are experiencing a crisis of confidence for millions of people. Some, like communism led by USSR, has suffered a serious defeat, and its long-term opponent liberalism, led by the United States is already feeling their inability to compete effectively with the Islamic world in the competition for the possession of the minds of men and nations and thus losing political influence in a significant geographic regions of the planet. There is analysis of collapsing the usual dichotomy of geopolitical confrontation between world talasokraticeskim (monetary civilization) and telurokraticeskim (dominance power vertical of power), how long term dominant political trends change, they bring religious factor to higher level, which determines all other spheres of world politics. The author focuses on the fact that the initiator of the transition from ideological conflict to religions conflict became Islam whose increasing force is the result of depopulation post-Christian, materialistic-hedonistic world of northern Eurasia. The attention is focused on the areas of mass migration and the special features of the demographic processes in different nations, which in the coming decades, will radically change the geopolitical space around Ukraine and how these processes can change the Ukraine and its place in the global balance of the world's centers of power. It reveals how the old global confrontation is replaced a new North-South axis conflict, in which the territory of age-old discord between the West and the East Central and Eastern Europe, may be more distant from the region, where will increase the confrontation of different religious communities. To draw the conclusion, one can say that there are opportunities for this region start to play a role not civilizational border, but survivor center of the Christian world already to the middle of the twenty-first century Europe.

Keywords: geopolitical space, conceptual power, worldview crisis, cyclism, civilizational code, point of bifurcation.

Рецензент: проф. Царик Л.П.

Надійшла 11.04.2016р.

УДК 332.146.2

Дарія СВІТЛИЧНА

СТАН І ПЕРСПЕКТИВИ ВИКОРИСТАННЯ ГЕОІНФОРМАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ ДЛЯ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНОГО РОЗВИТКУ РЕГІОНІВ

В даний час все більш загально визнаним є факт, що вдосконалення процесу управління соціально-економічним розвитком регіону можливе за умови створення адекватної інформаційної інфраструктури за допомогою геоінформаційних систем і технологій.

Сформоване в Україні відставання по застосуванню геоінформаційних систем і технологій настійно вимагає активізації теоретичних досліджень та прикладних розробок у цій сфері. Оскільки фінансові та матеріальні ресурси, наявні в розпорядженні місцевих і регіональних урядів, далеко не безмежні, досягнення високої ефективності їх використання за допомогою сучасних геоінформаційних технологій є критично важливим моментом.

Оцінюючи сучасний стан розробки і використання геоінформаційних систем і технологій в Україні потрібно відзначити, що дотепер відсутній єдиний підхід до розробки інформаційних систем, що дозволяють забезпечити інформаційно-аналітичну підтримку соціально-економічного розвитку регіонів різного ієрархічного рівня, в тому числі і, можливо, в першу чергу, забезпечення територіального планування.

Геоінформаційні системи і технології в даний час розробляються і впроваджуються на різних територіальних рівнях - від локального до глобального. Що стосується задач, пов'язаних з забезпеченням соціально-економічного розвитку регіонів і регіонального управління інтерес, в першу чергу, представляють муніципальні і регіональні геоінформаційні системи і технології, які можна розглядати як сучасні інноваційні технології регіонального управління.

Завданнями сьогодення в області інформаційно-аналітичного забезпечення соціально-економічного розвитку регіонів є розробка концепцій прикладних геоінформаційних систем, які спираються на теоретичну модель сфери або виду діяльності в аналізованій предметній області.

Ключові слова: соціально-економічний розвиток, регіон, інформаційні технології, геоінформаційні системи і технології, інфраструктура просторових даних.